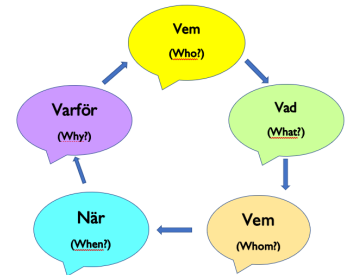

De 5 v'na. Faktablad

Vem har skrivit vad för vem, när och varför?

(Who has written what for whom, when and why?)

Vem? (författaren)

När du undersöker vem som är författaren, försök ta reda på:

- Vad heter författaren? Både för- och efternamn. Är den en, ett par eller flera författare? Ibland kan författaren också vara en organisation, myndighet, pseudonym eller annan.
- Verkar författaren vara expert på ämnet? Försök ta reda på vad som är författarens yrke och/eller utbildning.
- Verkar författaren ta sin uppgift på allvar? Det kan exempelvis visas i om författaren använder referenser / källor.
- Verkar författaren neutral? Ta en närmare titt på författarens språk. Blir hen personlig eller känslös? Försöker hen påverka eller sälja in något?
- Är författaren med i en organisation, förening eller annat? I så fall, vad är det för slags organisation eller förening och hur påverkar det synen på författaren?
- Sök på författarens namn för att ta reda på annat som hen har skrivit.
- Har författaren skrivit något som verkar otroligt?
- Är hans / hennes artiklar publicerade på äkta nyhetssajter?
- Är författaren den som hen utger sig vara? Det finns exempelvis många falska konton på webbplatser som Twitter. Många kändisar eller politiker har blå bockar för att indikera att de är äkta, så se till att du inte läser en tweet från en bedragare.

Vad (innehållet)

När du undersöker innehållet i källan, försök att ta reda på:

- Vad handlar källan om? Vilket är ämnet?
- Fokuserar källan på ämnet för ditt skolarbete, dvs. är källan användbar/relevant för det du gör?
- Använder författaren andra källor för att stödja det han/hon säger?
- Förekommer det bilder i källan? Hur är deras kvalitet och är fotografen angiven? Vad kan du dra för slutsatser utifrån bilderna?
- Är informationen välskriven och korrekt formulerad?
- Kan du hitta samma information någon annanstans?
- Finns det någon kontaktinformation angiven?
- Vad tillhör källan för genre?
- Om du hämtar innehållet på en webbsida, vad du kan hitta för information om själva webbsidan vid en informationsökning.

Om du tycker att det är svårt att överväga detta kan du också fråga dig själv:

Om du var en vetenskapsman, skulle du vara bekväm med att använda informationen?

Vem (publiken)

Vem är källan anpassad efter? Vem gillar den?

Kan mottagaren vara:

- Barn / unga.
- Allmänhet (vem som helst).
- Intressegrupp (personer intresserade av ett speciellt ämne).
- Vetenskapsmän / -kvinnor.
- Flickor / kvinnor, män / pojkar, hbtq-personer.
- Någon annan grupp.

Hur avslöjar källan för vem den är skriven? Studera detaljer för att ta reda på om:

- Finns det några annonser? I så fall, till vem / vilka riktar de sig?
- Är språket partiskt (tyckande) på något sätt, till exempel att det finns "starka ord", att det förekommer ord för att skapa vissa känslor etc.
- Förekommer det några bilder? I så fall, hur är dessa? Finns det några bilder som vill visa upp en "föredragen bild" etc.? I så fall, vem / vilken målgrupp kan dessa intressera?
- Visar författaren upp någon särskild attityd eller ett annat sätt att ge intryck?
- Vilken ton/röst används?
- Hur bygger författaren trovärdighet?

När? (Är källan aktuell eller inte)

När du undersöker om en källa har aktualitet, kontrollera om källan:

- Är publicerad eller uppdaterat nyligen? Vilket är publiceringsåret, -datumet och eventuellt klockslaget?
- Är publicerad i någon ny upplaga. I så fall, har nyare eller aktuell information tagits med?
- Bygger på innehåll som är relativt stabilt och oföränderligt över tid? Det beror ofta på ämnet.
- Om kvaliteten på källan är god är dess information ofta aktuell under en längre tid.
- Undersök referenser till din källa. Är till exempel webbsidor som källan refererar till fortfarande giltiga eller inte?

Tips: Försök att uppdatera dig själv om ämnet du skriver om.

Läs tidskrifter och nyligen publicerade böcker om ditt ämne.

Ta reda på vilka "nyckelfrågor" och diskussioner inom ämnet.

Varför? (Syfte med källan, varför den finns)

Skriver författaren varför informationen skapades?

Verkar synvinkeln objektiv (neutral, saklig) eller partisk (tyckande, åsiktsdriven)?

Ibland upptäcker man följande övergripande skäl till att en källa skapats:

- Politiska
- Religiösa
- Kulturella

- Institutionella
- Ideologiska
- Personliga
- Ekonomiska
- Geografiska
- med mera

Kan du upptäcka detta?

Källan kan också vara skapad för att:

- Undervisa: hänvisar det till andra källor? Ligger det en skola eller ett universitet bakom?
- Informera: hänvisar den till andra källor?
- Roa: kan du upptäcka humor?
- Tjäna pengar: finns det några annonser eller swish- eller banknummer?
- Uttrycka åsikter: upptäcker du några uttalanden om vad författaren tycker och tänker om saker och ting?
- Skapa känslor: upptäcker du ord som skapar betoning, är starka, positiva eller negativa?
- Sprid åsikter eller propaganda: försöker författaren påverka vad andra ska tycka och göra?

Tips! Om du vill kan du gå till andra källor och läsa om författaren och kanske källan du just läst.